

АНОТАЦІЯ

Папирін Д. О. **Механізми державного регулювання забезпечення економічної безпеки держави.** — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 — «Публічне управління та адміністрування». Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2026.

Дисертаційне дослідження присвячене вирішенню актуального науково-прикладного завдання з обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання забезпечення економічної безпеки держави як об'єкта публічного управління з урахуванням безпекових викликів воєнного стану, євроінтеграційних процесів та цифрової трансформації врядування. Робота ґрунтується на гіпотезі, що головною перешкодою для ефективного регулювання є не стільки нестача окремих інструментів чи бюджетних ресурсів, скільки управлінська розфокусованість самої системи — трикутник взаємопідсилювальних критичних точок у горизонтальній координації між центральними міністерствами, функції корекції управлінських рішень та інформаційно-аналітичній базі оцінювання. Відповідно, модернізація потребує не будівництва нових органів, а процедурно-цифрового перелаштування наявних суб'єктів за консервативним сценарієм триваючого воєнного стану на 2–4 роки.

Узагальнення вітчизняної та зарубіжної літератури показало, що категорія «економічна безпека» у вітчизняній традиції опрацьована переважно у логіці стану економіки, порогових значень і переліку загроз, тоді як у межах спеціальності 281 вона потребує переосмислення у суб'єктно-функціональному вимірі. Запропоновано каркас із чотирьох взаємопов'язаних елементів: суб'єкти регулювання з нормативно закріпленими мандатами, управлінські функції у дев'ятиланковому циклі (від стратегування до корекції), координаційні зв'язки

трьох типів, спільна інформаційна інфраструктура. На цій основі удосконалено теоретико-методологічний підхід до класифікації механізмів у чотирьох незалежних вимірах (функціональна природа; рівень владної вертикалі; суб'єкт ініціативи), що дозволяє розмістити будь-який конкретний механізм у координатному полі та ідентифікувати порожні зони регулювання.

Порівняльний аналіз фінської, польської та естонської моделей публічного врядування економічної безпеки підтвердив, що жодна з них не є універсальним зразком для перенесення: фінська сильна у запобіжному режимі завдяки інституціоналізованим секторним пулам, але погано копіюється через вкорінену в десятиліттях довіру держави і бізнесу; польська демонструє швидкість реагування через централізовану політичну вертикаль, проте залишається вразливою до політичних змін; естонська опирається на цифрову платформу як механізм координації, що працює у малій економіці, але не масштабується прямо. Одночасна придатність чотириелементної сітки «суб'єкти — функції — координаційні зв'язки — інформаційна інфраструктура» для неспіввимірних рамок відкриває шлях до диференційованої адаптації у різних часових горизонтах.

Діагностика інституційно-правової архітектури державного регулювання економічної безпеки України у 2018–2025 роках виявила, що нормативний каркас у цілому склався — Закон «Про національну безпеку» 2018 року, Стратегія 347/2021, Закон про Бюро економічної безпеки у редакції 2024 року, Regulation (EU) 2024/792 щодо Ukraine Facility — проте щільність рамки нерівна: ієрархічні вертикалі «РНБО — Кабмін — міністерства» працюють передбачувано, горизонтальні зв'язки між центральними міністерствами залишаються у форматі неформалізованих консультацій. Цифри 2024 року читаються разом: оборонні видатки становлять 38,9 % ВВП; із 574 рекомендацій Рахункової палати у рік винесення виконано лише 244 (42,5 %); касові видатки Фонду ліквідації наслідків збройної агресії проведено на 87,4 % менше плану; з 16 індикаторів четвертого траншу Ukraine Facility Україна виконала 13, транш скорочено з 4,5 до 3,05 млрд євро. Інфляція знизилась з 26,6 % у грудні 2022 року до 13,7 % у серпні 2025 року, резерви НБУ відновлено до 45,1 млрд дол. на

грудень 2025 року — але публікацію офіційних оцінок тіньової економіки припинено з лютого 2022 року, тоді як експертні оцінки її частки перевищують 50 % ВВП.

Вперше запропоновано підхід до цифрової модернізації інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки України, що поєднує методичний компонент (безпековий модуль з 10–12 динамічних ризико-орієнтованих індикаторів до чинної Методики № 1277) та інформаційний (використання вже працюючих державних порталів відкритих даних edata.gov.ua, openbudget.gov.ua, spending.gov.ua, платформи Дія як спільного джерела для єдиного інструменту моніторингу стану економічної безпеки). Цей підхід, на відміну від поширених у вітчизняній літературі пропозицій про переписування методики цілком або створення нових інформаційних систем, показує, що цілісне інформаційно-аналітичне забезпечення досягне на вже наявних нормативних і технологічних компонентах, і саме цим перетворює модернізацію з ресурсозатратної реформи на процедурно-методичну задачу.

Удосконалено процедурний режим міжвідомчої координації, підзвітності та контролю у частині його адаптації до умов воєнного стану через інтеграцію обласних військових адміністрацій у матрицю підзвітності як самостійного регіонального суб'єкта звітування (Закон України «Про правовий режим воєнного стану») та через запровадження скорочених процедурних термінів для час-критичних рішень — паралельного 21-денного циклу відповіді на рекомендації Рахункової палати на противагу загальному 60-денному. Жоден із запропонованих інструментів не створює нових юридичних форм чи посад, а спирається виключно на діючі Регламент Кабінету Міністрів України, Закон про центральні органи виконавчої влади та Закон про Рахункову палату.

Дістали подальшого розвитку наукові основи організаційно-правового дизайну системи публічного управління економічною безпекою держави через синтез трьох концептуальних складових: консервативного сценарного припущення про тривалість воєнного стану 2–4 роки як базової проєктної умови; концепції зростаючої міжнародної суб'єктності країни-реципієнта через технологічні активи (оборонні та цифрові), яка перетворює систему регулювання

економічної безпеки з виключно внутрішнього інструменту на інструмент зовнішньої політики; практичного протоколу стикування двох модернізаційних механізмів у трьох точках (індикатори; квартальний цикл; зовнішній аудит) через наявні нормативні інструменти. Дизайн спирається на шість принципів — наявні юридичні форми без нових органів, один основний мандат з первинною підзвітністю, формалізовані регламенти взаємодії, ротація процедурних ролей замість структурних одиниць, зовнішній контур як дисциплінуючий партнер, окремий дизайн-шар технологічної суб'єктності.

Дорожня карта впровадження розгортається у трисмуговому графіку на 2026–2028 роки з прив'язкою до фінансового циклу Ukraine Facility (2024–2027) та операційного плану Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року (WINWIN): швидка смуга (3–9 місяців) охоплює процедурні постанови КМУ; середня (12–24 місяців) — розробку і ухвалення Стратегії економічної безпеки на 2026–2030 роки та безпекового додатка до Методики № 1277; цифрова (18–36 місяців) — поетапне розгортання інтегрованого інструменту моніторингу. Зовнішній шар дизайну визнає факт зростання міжнародної суб'єктності України через оборонні та цифрові технології і робить взаємодію з шістьма ключовими партнерами (Європейська Комісія, Аудиторська рада Ukraine Facility, МВФ, Світовий банк, двосторонні оборонно-технологічні партнери, Task Force G7) передбачуваною і професійною.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених пропозицій для подолання трикутника критичних точок, зафіксованого у розділі 2, без створення нових органів, додаткових бюджетних рядків чи нових законодавчих актів. Повна реалізація потребує лише двох-трьох постанов Кабінету Міністрів, меморандуму з Аудиторською радою Ukraine Facility, технічної інструкції Мінцифри та свідомої системної роботи з RACI-картою посадових функцій. Результати можуть бути використані Кабінетом Міністрів України, РНБО, Мінекономіки, Мінфіном, НБУ, Бюро економічної безпеки, Мінцифри, обласними військовими адміністраціями та Рахунковою палатою для узгодженого впровадження запропонованих механізмів у 2026–2028 роках.

Ключові слова: економічна безпека, механізми державного регулювання, воєнний стан, міжвідомча координація, цифрова трансформація врядування, обласні військові адміністрації, міжнародна суб'єктність.